ŠOLSKI CENTER
ŠKOFJA LOKA
SREDNJA ŠOLA ZA LESARSTVO

RDEČA PIKA

POVABILO K USTVARJANJU Z LESOM

www.scsl.si

Izdajatelj: Šolski center Škofja Loka, Srednja šola za lesarstvo

Besedilo: Dimitrij Jeraj, Marta Jenko, Irena Leban,
Marina Jurjevič, Barbara Oman

Fotografije: Dimitrij Jeraj

Donator smreke: Metod Prevec, Hotavlje

Sekača: Sebastjan in Mitja Martinčič, Lučine

Ime projekta: Moj ploh

Nosilci projekta: Marta Jenko, Aleš Malnarič, Dimitrij Jeraj,
Bojan Drobnič, razred 1 em 16/17

Oblikovanje: KOFEIN dizajn

Tisk: Grafos

Število izvodov: 1000

Škofja Loka, 2017

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

373.5:674(497.4Škofja Loka)

RDEČA pika : povabilo k ustvarjanju z lesom / [besedilo Dimitrij Jeraj ... [et al.] ; fotografije Dimitrij Jeraj]. - Škofja Loka : Šolski center, Srednja šola za lesarstvo, 2017

ISBN 978-961-91986-3-6
1. Jeraj, Dimitrij
288727296

SREDNJA ŠOLA ZA LESARSTVO

Na šoli razvijamo integralno metodo ustvarjalnega procesa, ki se kaže kot celovit pristop k vzgoji in izobraževanju. Poleg običajnega učnega procesa vključuje tudi problemsko in projektno zasnovane izzive, individualno raziskovalno delo, načrtovanje (oblikovanje, konstruiranje), izdelovanje izdelkov v delavnici in razstavo zaključnih izdelkov. Naš namen je motivirati dijake, da sami iščejo in oblikujejo izzive, da odkrivajo sami sebe in svet okrog sebe. V dijakih to željo v znatni meri sproži les sam, ki s svojimi lastnostmi bitja zmore očarati vsakogar, zato je nujno, da ga spoznavajo na čimbolj neposreden način.

TISTI, KI VAS ZANIMA RAZVOJ
STROKE IN USTVARJANJE Z LESOM —
PRIDRUŽITE SE NAM!

NAZIV:
Šolski center Škofja Loka

SEDEŽ:
Šolski center Škofja Loka
Podlubnik 1b, Škofja Loka

ENOTA:
Srednja šola za lesarstvo
Kidričeva 59, Škofja Loka

KONTAKTI:
splet: **www.scsl.si**
e-naslov: **scsl@scsl.si**
telefon: **04 506 23 40**

207
DIJAKOV

5
DEKLET

25
UČITELJEV

Srednjo šolo za lesarstvo obiskuje 207 dijakov, od tega 5 deklet. V njej poučuje 25 učiteljev splošnoizobraževalnih predmetov, strokovnih modulov in praktičnega pouka.

Šolska delavnica je opremljena z osnovnimi lesnoobdelovalnimi stroji in s CNC-tehnologijo.

Naši dijaki spoznavajo vsebine s področja materialov, strojev in opreme, načrtovanja, tehnoloških procesov, oblikovanja … Vsi izobraževalni programi imajo praktični pouk v šolskih delavnicah in praktično usposabljanje pri delodajalcih, kar nudi dijakom realno izkušnjo delovnih procesov.

Vzgajamo in izobražujemo kritične, kompetentne, avtonomne strokovnjake za obdelavo lesa v enaindvajsetem stoletju.

Naši partnerji so podjetja, podjetniki, obrtniki v regiji, obrtna zbornica, CPI … Želimo se povezovati tudi navzven in pridobiti nova partnerstva za razvoj stroke in popularizacijo lesa, materiala preteklosti, sedanjosti in bodočnosti z neskončno možnostmi oblikovanja.

OSNOVNI POJMI

GOZD

Gozd je najpopolnejši ekosistem na našem planetu, ki ustvarja življenjsko okolje izjemno raznolikim organizmom, omogoča sožitje med številnimi bitji, ki drug brez drugega ne bi mogla obstajati.

DREVO

Drevo je živo bitje, ki nas oskrbuje s kisikom, čisti zrak, skladišči vodo, nudi zatočišče drugim živim bitjem. Lahko se prilagaja življenjskim pogojem v ekstremnih klimatskih pogojih, doseže zavidljivo mogočnost in častitljivo starost.

LES

Les je skupek zraka, ki je ujet v izpraznjenih votlinicah lesnih vlaken, je uskladiščena sončna energija, je zgodba bitja, ki je stoletja raslo v sožitju z drugimi drevesi. Je gradivo z izjemnimi lastnostmi in od nas, naše radovednosti in sposobnosti opazovanja, učenja ter vztrajnosti, poštenosti in spoštovanja, je odvisno, kako bomo uživali življenjske sadove dreves tudi v prihodnosti. Les očara ljudi.

0

VSE SE ZAČENJA V GOZDU

Načelo 01:
NEKAJ VISI V ZRAKU, PREPUSTI SE!

Načelo 02:
PREBUDI LASTNO USTVARJALNOST!

Sprehod skozi gozd je osvežujoč. Gozd nas polni z energijo in motivira. Gozd je dvoje. Lahko je svetel ali temen. **Proizvaja vire** in je **poln plodov**. Je tudi **skrivnosten in temačen**, če nimamo pravega odnosa do njega, je lahko nepredvidljiv in nevaren. V gozdu zmeraj **»nekaj visi zraku«**. Je prostor **zrenja** in **ustvarjalnega nemira**.

Za sekačem v gozd.

V gozd po les

Nekega novembrskega dne smo se zbrali na robu gozda v Poljanski dolini, pri rampi, to je skladovnici hlodovine. Čakala je na odvoz na žago. Od tod je bil lep, miren pogled na travnik, polja in obdajajoče gozdove.

Pri rampi je stala slab meter visoka peč iz debla, iz katere se je vil dim. Okrog nje smo se spontano zbrali v krog in strmeli v kadeči se les. Sekači jo uporabljajo, da se ob njej pogrejejo, kaj skuhajo. K njemu se iz gozda vračajo na počitek.

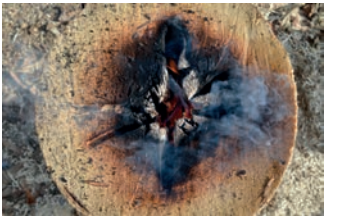

Od tod smo se odpravili v gozd. Prišli smo po les. 16 dijakov prvega letnika po 16 plohov. Po svoj les, za svoj kos pohištva. Spremljali so nas štirje učitelji. Skupino je vodil sekač.

Za ovinkom se je blatna gozdna cesta
spustila v grapo, po kateri je tekel potok.
Na vrhu smo se ustavili in pred nami je
stala, skoraj nekoliko trmasto, kot vžigalica
ravna, 40 m visoka in 50 let stara smreka.
Na deblu, tik nad koreninami, je bila
poškodovana. Načel jo je tudi lubadar.

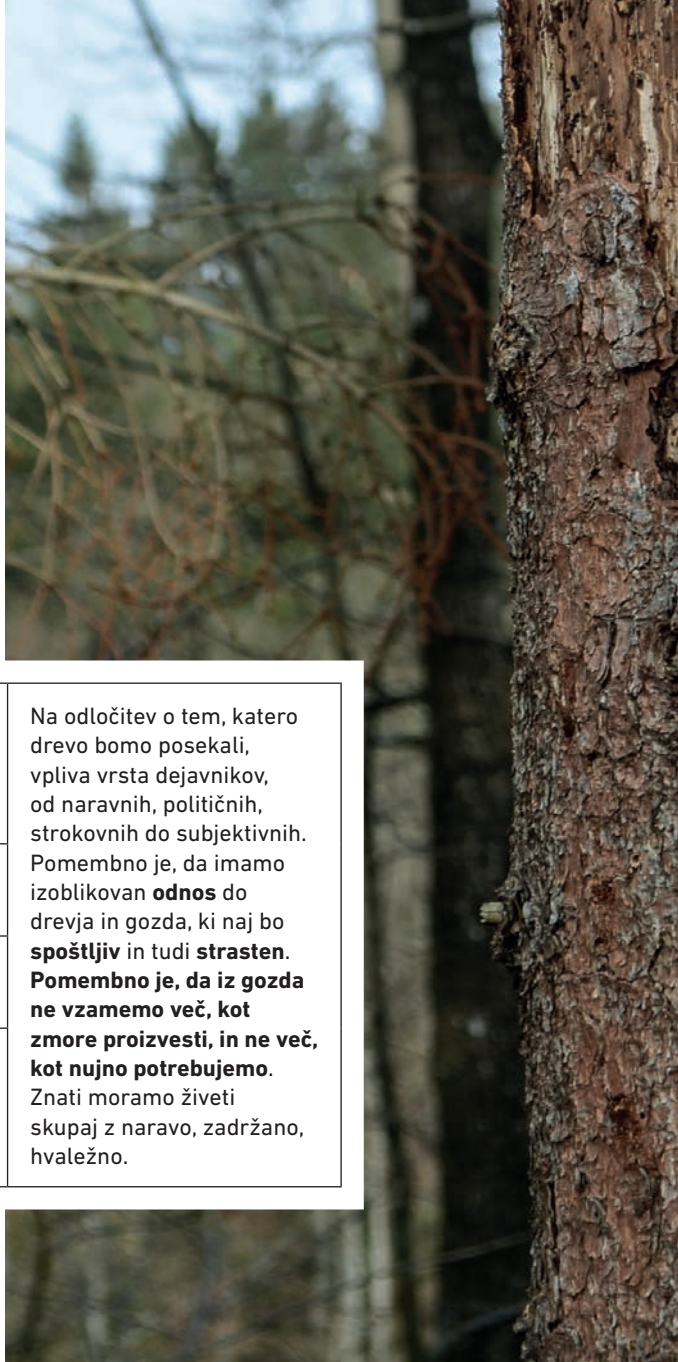

01
RDEČA PIKA – IZZIV

Načelo 03:
BODI SRČEN!

Načelo 04:
NE BODI POHLEPEN!

Načelo 05:
RAVNAJ TRAJNOSTNO – VZEMI IN VRNI!

Na odločitev o tem, katero drevo bomo posekali, vpliva vrsta dejavnikov, od naravnih, političnih, strokovnih do subjektivnih. Pomembno je, da imamo izoblikovan **odnos** do drevja in gozda, ki naj bo **spoštljiv** in tudi **strasten**. **Pomembno je, da iz gozda ne vzamemo več, kot zmore proizvesti, in ne več, kot nujno potrebujemo**. Znati moramo živeti skupaj z naravo, zadržano, hvaležno.

Gozdar jo je z rdečo piko označil za posek. Med ostalimi rdečimi pikami je izbral prav to. Naše srečanje z drevesom si je zamislil kot predstavo. Vedel je, da mora navdušiti. In ni mu bilo težko.

Ko smo stali pred drevesom, smo onemeli.
KAKO MOGOČNO BITJE JE TO!
Vse, kar smo se do sedaj naučili,
se je ob pogledu na smreko potrdilo.
ALI SMEMO POSEKATI DREVO?
Ne da bi hoteli, se je pojavil dvom.
ALI SMEMO UNIČITI ŽIVLJENJE?
ALI ZMOREMO TO NAREDITI TAKO,
DA BI BILO PRAV?

02

DREVO KOT UČITELJ – ZNANJE

Načelo 06:
PRISLUHNI IN BODI KRITIČEN!

Načelo 07:
OSMISLI SVOJE RAVNANJE!

Načelo 08:
IŠČI SVOJO POT!

Načelo 09:
DVOM JE SOPOTNIK, NE USTRAŠI SE GA!

Kaj je najbolj prav? Če posekamo in s tem uničimo, naredimo to zato, ker bomo iz lesa te smreke ustvarjali in se učili. Da jo posekamo, je prav tudi zato, ker bi sicer lubadar te smreke napadel druga drevesa. **Če jo posekamo, obvarujemo gozd, če jo pustimo, tvegamo večje uničenje.** Tako v nas drevo budi dvom, ostri osebnost, vzgaja in poučuje.

Pouk na rampi se je začel z razlago ...

o opremi, o sečnji ...

o škodljivcih ...

Sekač je bil zamišljen in molčeč.
Mi pa smo komaj čakali, da zapoje žaga.
O čem je razmišljal?
Najbrž o načrtu,
kako bo ravnal z drevesom.

Premislek ...

03

PREMISLEK IN REŠITEV IZZIVA – NAČRT

Načelo 10:
BODI ODLOČEN IN OSREDOTOČEN!

Načelo 11:
MISLI IZVIRNO, SAMOSTOJNO, AMBICIOZNO!

Načelo 12:
IZDELAJ NAČRT, JASEN IN NEDVOUMEN!

Posekati drevo pomeni presekati življenje živega bitja in posegati v gozdni ekosistem, zato je potreben **premišljen načrt ravnanja z dobrim namenom**. Sekačev načrt o sečnji je zato vsakič nekoliko drugačen, prilagojen okoliščinam. Kot vsak načrt. Z njim številne misli in ideje uredimo za eno dejanje. Z načrtom povezujemo in poenostavljamo, a ne izključujemo. Od nas zahteva ustvarjalnost, ambicioznost, samostojnost in izvirnost. Z njim premagamo omahljivost, dvom, si zgradimo lastno odločnost in osredotočenost. S pomočjo načrta **prestopimo iz sveta idej v svet dejanj**. Načrt je preboj, zaobljuba o dobrem namenu. Načrt stremi k lepoti. K zlitosti v eno.

Odločitev ...

Sekač je najprej očistil okolico podrasti.
Potem je zasekal,
zarezal,
odstranil zasek,
žagal,
zabijal kline,
žagal …

Drevo je padlo v globel.

04
PLES ZA LES – IZVEDBA

Načelo 13:
GIBAJ SE LAHKOTNO IN PREMIŠLJENO!

Načelo 14:
BODI NATANČEN IN MIREN!

Načelo 15:
POZORNO SPREMLJAJ DOGAJANJE!

Načelo 16:
POTI NAZAJ NI!

1 → ČIŠČENJE PODRASTI

4 → PREVERJANJE SMERI PADANJA

7 → 40 m DEBLA, 500 l VODE, NA MILIJONE IGLIC

2 → IZREZ ZASEKA

3 → ODSTRANITEV ZASEKA

5 →

6 → DREVO PADE

8 → VESELJE

9 → ČEZ GLOBEL IN POTOK

10 → NA DVA KOSA

11 →

14 → POTEG HLODA

15 → ČIŠČENJE DEBLA

18 → LES

19 → RDEČA PIKA

12 → NAŠE DEBLO NA RAMPI

13 → ODVOZ NA ŽAGO

16 → NAMEŠČANJE, VPENJANJE, ČIŠČENJE LUBJA

17 → ŽAGANJE DESKE

20 → ODNAŠANJE PLOHOV

21 → NA ZAPESTNICI SEKAČA PIŠE: »V NARAVO Z GLAVO!«

Deblo smo s traktorjem iz gozda pripeljali na rampo, od tam pa na žago. Tam smo hlod razžagali na krajnike, deske in plohe. Deske in krajnike smo pustili lastniku smreke. Plohe smo zložili na tovornjak. Dotikali smo se dišeče, lepljive, žagovinaste površine in uživali vonj sveže odrezanega lesa. Plohe smo zagnano naložili na tovornjak. Še prej smo jih označili s svojimi imeni. Tovornjak je plohe odpeljal v šolo, kjer smo jih pošpalali v zložaj. Med vožnjo nazaj v šolo smo se pogovarjali o izbiri. Sošolec je menil, da je bil prehiter. Čeprav je njegov ploh največji, ima grče, ki bodo izpadle. Sedaj bi izbral drugače. Pogovarjali smo se o izdelku, ki ga bomo naredili. Stol - preveč izgube materiala. Mizica - preveč enostavno za tako vreden les. Vsak ima samo en ploh, samo eno možnost, zato moramo še dobro razmisliti o bodočem izdelku.

05
PLOH DOBI IME – CILJ

Načelo 17:
LES JE ŽIV IN ZATO NEPOPOLN!

Načelo 18:
PRIMERNO GA SHRANI IN NEGUJ!

Načelo 19:
Z LESOM BODI POTRPEŽLJIV!

V razmislek!
Delamo lesu
»slovnično« krivico?

Beseda **LES** je slovnično
neživ samostalnik moškega spola
(vidim les - vidim dečka/leva), čeprav
ni tako. **Les je živ!** Les sestavljajo
celice, rdeče srce,
les diha, se krči, razteza ...
in kot napiše Edvard Kocbek:

Zaslišim drevo in ga zagledam,
ležem pod njegovo senco
ali pa ga otipljem in podrem,
razsekam ga in položim v peč
ali sestavim brunarico,
kar koli storim z njim,
vedno ostane drevo,
nerazdeljivi, neuničljivi
šum vetra podnevi in ponoči,
v peči, na ležišču, v senci,
med vrsticami v časniku
in v dimu med nebom in zemljo,
drevo kot senca in počitek,
drevo kot zibelka in krsta,
drevo kot središče raja,
drevo kot šum in tišina,
drevo kot drevo
in drevo kot beseda.

RDEČA PIKA ne pomeni konca, ampak začetek življenja v drugačni podobi: ponuja možnost, da naredimo nekaj vrednega – začutimo drevo kot živo bitje, ozavestimo potrebo po premišljenem ravnanju z gozdom in drevesom, se zavežemo, da bomo iz njega naredili najboljše, kar zmoremo, prebudimo svojo ustvarjalnost.

Ni slabega lesa. Izziv je, kako iz ploha ustvariti izdelek, mu vdihniti življenje, dušo, kot je uspelo staremu Pepetu pri Ostržku.